

May 2015 subject reports

Swedish A: Literature

Overall grade boundaries

Higher level

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0-16	17-31	32-42	43-56	57-69	70-82	83-100

Standard level

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0-16	17-30	31-43	44-56	57-68	69-80	81-100

Higher level internal assessment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0-5	6-10	11-13	14-17	18-21	22-25	26-30

Utnyttjade verk och deras lämplighet för uppgifterna

Majoriteten av de individuella muntliga kommentarerna och de efterföljande diskussionerna var väl genomförda. I kommentaren är det viktigt att eleverna får leverera sin presentation utan att bli avbrutna av läraren. Till skillnad från tidigare år har detta inträffat få gånger denna session. Under de första åtta minuterna bör kommentaren levereras i monologform och läraren förväntas inte ge någon återkoppling, utan går in med bekräftelse och följdfrågor först då kandidaten

avslutat sin presentation. Något att notera är att eleverna håller sin del av tiden, medan läraren ofta överskrider de stipulerade två minuterna för uppföljningsfrågor.

Detta bör ses över av skolorna och lärarna inför 2016 års examen. Diktutdragens längd bör också ses över. Rekommendationen ligger i nuläget på ca 30 rader, men många skolor har utdrag på mer än 40 rader, vilket kan påverka elevens möjlighet att hinna tolka dikten inom utsatt tid. Numrering av rader är också något som här förordas för att underlätta för kandidaterna att smidigt hänvisa till diktutdraget.

De vägledande frågorna till diktanalysen är oftast varierade och fruktbara. Följdfrågorna mellan minut 8 och 10 är huvudsakligen väl förberedda och relevanta och tar upp sådant som det är fruktbart för kandidaten att utveckla. I diskussionen leder läraren eleven att diskutera viktiga och varierade aspekter på verket och här är det viktigt att läraren förberett frågor som lockar eleven att avslöja såväl sin kunskap om verket som sin förmåga till djupare förståelse och tolkning. I några få fall blir dock det som skulle vara en diskussion mer likt en utfrågning. Denna situation kan lätt undvikas genom att eleven möjliggörs övning av examinationen innan inspelningstillfället.

I princip alla skolor hade laddat upp sina inspelningar och övrigt material i tid på IBIS och huvuddelen av inspelningarna höll god ljudkvalitet, vilket underlättar mycket i rättningsprocessen. På de allra flesta IB-skolorna hade lärarna också skrivit någon form av kommentar till betygssättningen på blankett 1/LIA, vilket har efterfrågats tidigare år. Blanketten var i övrigt huvudsakligen rätt ifylld vad gäller uppgifter om valda verk och författare. Koordinator och lärare uppmanas dock att kontrollera blanketten samt diktutdrag och övrigt material noga innan uppladdning på IBIS.

De flesta skolor bifogade rätt diktutdrag till kommentaren. För att undvika sammanblandning rekommenderas att märka utdragen med kandidatnummer. På många av utdragen fanns dock diktens titel, författarens namn och publiceringsår skrivet, något som inte ligger i linje med vad som står i Language A Literature Guide.

En rad kända författare och verk var representerade denna session: Edit Södergran är den populäraste i kommentardelen, följd av Gustaf Fröding och Hjalmar Gullberg. I diskussionen framstår Strindbergs Fröken Julie fortfarande som en favorit, tätt följd av verk av Hjalmar Söderberg.

De flesta ledfrågorna till dikterna var goda och tydligt formulerade. Alltför abstrakta frågor kan dock ställa till problem för vissa kandidater och det rekommenderas därför att se över formuleringar så att frågeformuleringarna inte blir ett hinder för kandidaten vid examinationstillfället.

Elevernas prestationer utifrån betygskriterierna

A – Eleverna uppvisar ganska god kunskap och förståelse av dikterna, men de sattes inte alltid in i sitt sammanhang. Flera underlät också att nämna diktens titel eller ens diktarens namn, vilket bör göras. I årets examination gjordes också färre hänvisningar till litterära strömningar i tiden och till författarinfluenser och kandidaterna fokuserade nästan uteslutande på dikten i sig.

B – De flesta kandidater kunde analysera och tolka sin dikt på ett kvalitativt acceptabelt sätt. Språk och struktur kommenteras generellt, men författarens litterära teknik och användande av relevant terminologi är en svag del i årets examination. Många elever nämner exempelvis att det finns metaforer, symboler eller symbolik i deras diktutdrag – men de följer inte upp resonemanget med någon förklaring, analys eller relevant tolkning.

C – Få elever läser upp hela dikten i början av sin presentation, vilket är en förbättring mot tidigare år. Vissa läser dock fortfarande upp en del av dikten eller låter strofindelningen styra presentationens struktur. Många återberättar också diktens innehåll inledningsvis, vilket inte är fel om resten av kommentaren t ex delas upp i en kommentar av innehåll respektive form. Elevernas förmåga att strukturera sin presentation är relativt god överlag, men alltför många har ingen tydlig avslutning. Framgångsrika elever meddelar ofta sin disposition i kommentarens inledning, vilket ger ett säkert och kunnigt intryck.

Dessa avslutar också ofta sin kommentar med en summering av vad de tagit upp i sin analys.

D – Huvuddelen av kandidaterna uppvisar god kunskap och förståelse av verket i diskussionsdelen. Intrig, karaktärer och karaktärisering diskuteras på ett tillfredsställande sätt och de flesta kandidater uppvisade ett litterärt perspektiv, snarare än ett sociologiskt, i sin förståelse av verket. Endast i ett fåtal fall förekom betraktandet av huvudpersoner som verkliga personer, snarare än fiktiva karaktärer skapade av en författare med ett bestämt syfte.

E – De flesta eleverna gav god respons på diskussionsfrågorna och utvecklade sitt resonemang kring verket på ett bra sätt. Här är det viktigt att läraren innan examinationen tänker igenom frågeställningarna på så sätt att de verkligen inbjuder kandidaten till en god respons och lockar fram relevanta kunskaper om verket.

F – Språket var huvudsakligen tillfredsställande i båda examinationsdelarna, men liksom tidigare år förekommer många inslag av informellt språk (t ex killar, tjejer, gillar, kollar) som står i bjärt kontrast till det formella och mer passande språket som många kandidater tydligt strävar mot. Huvuddelen av kandidaterna kan uttrycka sig grammatiskt korrekt och vokabulär och stil var till största del passande för uppgiften.

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

Lärare uppmanas att:

- noga läsa igenom Guidelines for Language A: Literature och Subject Report i god tid innan examinationstillfället samt vidarebefordra informationen till eleverna.
- försöka hålla de uppställda tiderna för varje del av examinationen: En ca åtta minuter lång kommentar i monologform av eleven, två minuters uppföljningsfrågor av läraren samt en ca 10 minuter lång diskussion som leds av läraren.
- öva på examinationen innan examenstillfället
- radnumrera diktutdragen för att förenkla för kandidaterna att löpande göra referenser

till dikten under kommentaren

- ta bort explicit information från diktutdraget innan examination, t ex titel, publiceringsår och namn på diktsamling
- öva kandidaterna i diktanalys och i att använda passande terminologi och språkstil
- uppmana kandidaterna att sätta in dikten i sitt sammanhang - kontextualisera
- göra ledfrågor och diskussionsfrågor mindre abstrakta och specifika i syfte att underlätta förståelsen för eleverna i examinationssituationen.

Standard level internal assessment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0-4	5-8	9-12	13-16	17-19	20-23	24-30

Utnyttjade verk och deras lämplighet för uppgifterna

Större delen av kommentarerna följer de uppställda reglerna för examinationen i ämnesguiden. Kommentaren är avsedd att levereras i monologform och under de första åtta minuterna förväntas läraren inte ge någon återkoppling, utan går in med bekräftelse och följdfrågor först då kandidaten avslutat sin presentation. Detta har huvudsakligen följts av skolorna, men vissa lärare går in för tidigt och återkopplar ibland utan att det är befogat. Noterbart är också att huvuddelen av eleverna håller tidsgränsen för kommentaren, medan lärarna ofta överskrider tiden för uppföljningsfrågor med flera minuter. Detta bör uppmärksammas av skolorna och förbättras inför kommande års session.

Utdragens längd är något som påverkar examinationen. Här bör guidens rekommendationer uppmärksammas och följas, dvs. att generellt inte överskrida 30 rader. Många skolor har dock utdrag på mer än 40 rader, vilket kan påverka elevens möjlighet att hinna tolka utdraget inom utsatt tid. Numrering av rader är också något som skiljer sig åt mellan skolorna. Här förordas att samtliga lärare ser till att infoga radnummer på samtliga utdrag för att underlätta för eleverna att göra smidiga referenser till texten/dikten under kommentaren.

Ett flertal kända författare och verk var representerade denna session. Bland de populäraste inom poesi var Gustaf Fröding, Edit Södergran och Tomas Tranströmmer. Inom prosa är verk av Hjalmar Söderberg rikligt representerade och inom dramatiken är den stora favoriten fortfarande August Strindbergs Fröken Julie.

De flesta ledfrågorna till utdragen var väl och tydligt formulerade och uppmuntrade eleverna till en djupare tolkning av innehållet. Vissa skolor använder dock ibland lite väl specifika eller alltför abstrakta formuleringar, vilka utgjorde ett hinder för vissa elever att förstå frågorna. Ledfrågornas funktion är att locka fram elevernas kunskap och förståelse av verket och bör därför vara mycket tydliga och väl genomtänkta.

Elevernas prestationer utifrån betygskriterierna

A: Elevernas kunskap och förståelse av verken var huvudsakligen god. Kontextualisering saknas dock ofta i många kommentarer. Flertalet elever riktar fokus mot texten/dikten i sig, snarare än att nämna titel, författare, litterära strömningar, genre och litterär tidsperiod.

B: Många elever uppvisar svårigheter i att identifiera de litterära verktyg som används av författaren. Analys och tolkning är huvudsakligen acceptabel, men här behövs mer kunskap och övning samt en större förmåga att förstå och använda litterära termer korrekt. Kandidaterna har generellt haft lättare att kommentera diktutdragen än prosatexterna, vilket tyder på att de inte har övat tillräckligt på textanalys. Stil, språk och ordval avhandlas ofta ytligt och ofullständigt och med begränsad terminologisk repertoar. Även i dikt- och dramaanalyserna undviker många kandidater att kommentera genrespecifika inslag som exempelvis scenanvisningar, monologer och dialoger i dramer samt form, rytm, rim och symmetri i dikt.

C: De flesta utnyttjar sin tid väl under kommentaren, men trots att de har en strukturerad uppställning så missar många en konklusion eller annan tydlig avslutning. I analys av dikt är det få som läser upp dikten i sin helhet, vilket tar onödigt mycket tid från examinationen. Vissa läser fortfarande upp del av dikten eller använder sig av strofindelningen som struktur för kommentaren, något som i sig inte är fel, men som bör kompletteras med en introducerande inledning och en sammanfattande avslutning. Just avslutningen är något som saknas i flera av kommentarerna och detta kan åtgärdas med mer övning av struktur innan examinationstillfället.

D: Språket var hos de flesta kandidaterna huvudsakligen gott, korrekt och passande i sammanhanget. Hos många förekommer dock inslag av informellt språk, som t ex "kille", "tjej", "kolla", "liksom", etc, vilket innebär stilbrott och sänker språknivån på ett onödigt sätt i denna situation. Slarv med ändelser förekommer hos flera och likaså felaktiga betoningar av ord och uttryck.

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

Lärare uppmanas att:

- noga läsa igenom Guidelines for Language A: Literature och Subject Report i god tid innan examinationstillfället samt vidarebefordra informationen till eleverna
- försöka hålla de uppställda tiderna för varje del av examinationen: En ca åtta minuter lång kommentar i monologform av eleven och sedan två minuters uppföljningsfrågor från läraren.

- öva på examinationen innan examenstillfället
- radnumrera utdragen för att förenkla för kandidaterna att löpande göra tydliga referenser under kommentaren
- ta bort explicit information från utdraget innan examination, t ex titel, publiceringsår och namn på författaren
- öva kandidaterna i analys av såväl dikt som prosa och dramatik och i att använda en passande terminologi och språkstil
- göra ledfrågor och diskussionsfrågor mindre abstrakta eller specifika i syfte att underlätta förståelsen för eleverna i examinationssituationen
- Understryk för eleverna att det är ytterst viktigt att de sätter in utdraget i sitt sammanhang. Det är bra att också tydligt nämna författare, titel, litterär tidsperiod och eventuella idéströmningar i samtiden.

Higher level Written Assignment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0-6	7-9	10-12	13-15	16-18	19-20	21-25

Utnyttjade verk och deras lämplighet för uppgifterna

När serieromaner/grafiska romaner används kan eleverna undvika att inbjuda läsaren att "se detta exempel", och bli mer uttryckliga och detaljerade när de förevisar verkens illustrationer med sina egna ord. Det räcker inte att skriva: "Titta hur författaren gör här", eller liknande. I övrigt fungerar serieromaner/grafiska romaner bra, och ger eleverna rikliga tillfällen att diskutera stilistiska frågor.

Poesi utnyttjas inte i denna kategori. De verk som används är i hög grad klassiker, med kraftig slagsida åt romanen, även om dramatik förekommer i relativt hög utsträckning. Risken är att uppsatsämnen som påminner om varandra förekommer, men huvudsaken är att behandlingen skiljer sig åt. Det är ytterst sällan förekommande med essäer som är skrivna på likartade sätt.

I stort sett alla verk som används ger möjligheter att diskutera frågor som överensstämmer med uppgiftens karaktär.

Elevernas prestationer utifrån betygskriterierna

En klar förbättring av Reflective Statement, även om det fortfarande finns exempel där eleven hellre vill analysera verket i dess helhet än ge exempel på hur den egna förståelsen har utvecklats. I flera fall saknas uttryckliga referenser till att en utveckling har skett efter Interactive Orals, eller en muntlig diskussion. Dessa referenser får inte heller vara så vaga, så som sker i lite för många exempel: "Jag har lärt mig så mycket om samhället ..." eller "Det här hjälpte mig förstå boken ..." utan exempel som visar vad som specifikt bidrog till den utvecklingen.

Alltför många elever använder för stort utrymme åt att återberätta handlingen. Detta främjar inte uppsatsens effektivitet. Att analysera karaktärer utan att ha en specifik infallsvinkel ger oftast inte heller möjlighet till att utveckla den kunskap och förståelse som krävs för de högsta poängen i kriteriet B.

Den förståelse många elever visar för författares stil och berättarteknik är markant. I flera fall är denna diskussion mer imponerande än kunskapen om verket.

Återberättande av handlingen hotar att påverka även kriteriet D. Här är det viktigare med en effektiv struktur som konkretiserar innehållet i uppsatsen. Citattekniken fungerar ofta smidigt, men det är lite för vanligt med vårdslöshet, där citat inte återges ordagrant. Mängden citat håller sig oftast inom en rimlig nivå.

Språket är sällan ett stort problem för läsningen av uppsatserna. Å andra sidan är det sällsynt med elever som har ett rikt utvecklat, nyanserat och säkert språk. En del elever har svårt att avgöra skillnaden mellan talspråk och skriftspråk. Ett ibland byråkratiskt, rörigt och invecklat språk riskerar att påverka de andra kriterierna negativt, då det försvårar hur analysen ska uppfattas. Det förekommer fler fel på syntaktisk nivå än avseende stavning och särskrivning.

Anglicismer är inte ett överdrivet stort problem. Däremot har satsradning blivit så vanligt att det är på gränsen till normaliserat i elevernas essäer.

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

Påminn eleverna att de eftertryckligt bör visa att något har hänt med deras förståelse efter Interactive Orals. Återberätta inte enbart vilka ämnen som togs upp i Interactive Oral, utan använd exemplen som en språngbräda för att demonstrera hur den egna förståelsen av dessa frågor utvecklats därefter.

Det finns en viss tendens att skriva mer om samhället i allmänhet än att koncentrera sig på litterär analys, vilket ger essäerna en slagsida åt politiska diskussioner. Även om kulturell kontext ingår i uppgiften bör den inte ta för mycket uppmärksamhet från analysen av det litterära verket. Ge eleverna exempel på hur en litterär analys ser ut.

Arbeta mer med styckeindelning. Visa eleverna varför det är viktigt att dels tydligt markera nya stycken med antingen indrag eller blankrad, och dels underlätta för läsarens förutsättningar att förstå texten med sambandsmarkörer. Utnyttja gärna diskussionen av first draft till att påpeka vikten av god struktur.

I samband med detta kan eleverna förbättra radavstånd, typsnitt, citatteknik. Kursiverade citat skapar problem när det är svårt att återge eventuella kursiva inslag i den text som citeras. När blockcitat centreras försvåras också läsningen.

Läsning av litterär kritik och litterära essäer borde förbättra eleverna inte enbart språkligt, utan också strukturellt, genom att läsningen visar vad som händer med en text när styckeindelningen är genomtänkt. För att inte tala om att analysförmågan vässas.

Ge eleverna chansen att använda ett formellt skriftspråk som de samtidigt känner sig bekväma med. Överdrivet användande av teoretiska glosor är sällan avgörande för ett högt betyg på språkkriteriet – snarare tvärtom. Semikolonet kan ges en försiktigt varning, då det sällan används korrekt.

Användandet av fotnoter bör begränsas till direkta citat, inte minst då läsningen bromsas upp vid alltför självklara referenser. Att exempelvis skriva att en karaktär heter Doktor Rank behöver inte beläggas med fotnot.

Kom ihåg att tydligt läsa Subject Guide. Det är inte längre tillåtet att jämföra två verk. Inte heller är det tillåtet att skriva om en filmatisering av ett verk, och använda citat ur filmen i stället för texten i verket.

Standard level Written Assignment

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0-6	7-9	10-12	13-15	16-18	19-20	21-25

Utnyttjade verk och deras lämplighet för uppgifterna

Det finns en tendens att använda ämnen som är lite för breda: "Religionen i romanen ..." Att liknande eller så gott som identiska ämnen används är kanske oundvikligt. I dessa fall är det viktigt att särskilja mellan vad som är insikt och vad som är efterbildning.

Att majoriteten av de översatta verken är engelska och/eller från västerlandet är inte förvånande. De diskussioner som eleverna för kan i dessa fall bli något förutsägbara eller självklara. När lärarna väljer verk från områden som är mindre bekanta för eleverna skapas förutsättningar för mer intressanta diskussioner av kulturell kontext.

Det finns exempel på essäer som refererar till filmade versioner av ett verk, något som ska undvikas. Romanser är flitigast förekommande, även om dramatik också får sin beskärda del.

Det som bör inskräpas när dramatik används är att det kan innebära större utmaningar för elevens citatteknik.

Elevernas prestationer utifrån betygskriterierna

En viss förvirring kvarstår kring Reflective Statement. Alltför många elever avviker från de vägledande frågor som finns i Subject Guide, och uppehåller sig vid att diskutera saker som ligger utanför hur uppgiften är formulerad. Det förekommer också att elever refererar till en enskild Interactive Oral, vilket medför till ett väl enögt perspektiv på verkets kontext. När elever har lyckats med Reflective Statement har de koncentrerat sig på insiktsfulla undersökningar av hur kontexten utgör ryggraden i ett verk, tillsammans med analys av författarens avsikt med att skriva sitt verk.

Med tanke på att Reflective Statement ska handla om elevens utveckling av förståelsen kring kultur och kontext är det förvånansvärt sällan det handlar om dessa saker. För många elever kommenterar karaktärsskildringen och inslag i intrigen som inte riktigt kopplas till den kultur och kontext som verket tillkommit i. Den snåla ordmängden är knappast tillräcklig för att återberätta handlingen, något som förekommer både i Reflective Statement och i uppsatsen. Fler specifika exempel på personlig utveckling efterfrågas i Reflective Statement. Oftast sänks betyget när referenserna till utveckling är för få eller för vaga.

I uppsatserna förekommer rimliga referenser till de behandlade verken, även om även här ett återberättande av handlingen kan förekomma. I högre utsträckning kan citat användas för att underbygga elevens idéer kring verket. Även korta citat kan övertyga läsaren om riktigheten i elevens bevisföring.

Många elever verkar ha svårt att komma till rätta med ett litterärt verks huvudsakliga syfte. I behandlingen av verkets komposition särskiljs stil som ett separat element från berättarteknik.

De mer lyckade essäerna klarar av att sammanföra dessa ämnen. Ett exempel på när detta brister är i diskussionen av verket utifrån genrens förutsättningar. Här saknas ofta relevanta hänvisningar till författarens avsikter. En annan aspekt som kan förbättras är att många elever summariskt identifierar olika stilistiska drag, utan att ge sina observationer en fyllig diskussion.

Struktur och språk når sällan de högre betygen, vilket kan förvåna då eleverna har tillgång till handledning av first draft. Inledning och avslutning hanteras i stort sett korrekt. En svaghet i elevernas språk är osäkerheten i tempusform när de skriver om litteratur. Det finns också en benägenhet att bli för intrikat i sitt språkbruk, med ordval som krånglar till innehållet. Många av problemen ligger på meningsbyggnadsnivå, samt interpunktionen. Det är glädjande att särskrivning blivit relativt sällsynt, liksom anglicismerna. Semikolon är ett tecken som på senare år blivit vanligt förekommande. Oftast misspryder de texten, då de sällan används korrekt, och borde möjligen därför undvikas helt.

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

Undervisa inte om Reflective Statement utifrån en given formel. Ibland är det uppenbart att eleverna har studerat ett mönster och sedan har kopierat dess teknik. Kom ihåg att Reflective Statement ska skrivas som en individuell uppgift.

Försök läsa mer varierat i urvalet av översatt litteratur. Rekommendera eleverna att välja intressanta infallsvinklar och i högre grad hålla sig till dessa. Undvik allmänna referenser och/eller citat ur verken i stort. Endast kort och ytterst övergripande kan andra viktiga inslag i verket nämnas. När elever har svårt att hitta tillräckliga citat/referenser borde läraren diskutera ämnesvalets lämplighet. Betona att det inte ger höga betyg på kriteriet B att i detalj återberätta handlingen i verket.

Leta upp samtida litteraturkritik, och diskutera innehållet, för att dels tillägna sig en lämplig vokabulär för litterär analys och dels inspireras till vad man kan utträta med en litterär text. Detta kunde i förlängningen också bistå eleverna i att utveckla sin förståelse för hur författaren går till väga när hen skriver sitt verk. Nu saknar många en grundläggande förståelse för stilistiska överväganden i författarens arbete. Eleverna behandlar inte verken som de genomarbetade verk de förtjänar att betraktas som. Läs och diskutera uttömmande vilka effekterna blir av författarens uttänkta avvägningar och val, så att eleverna lär sig att bli självständiga i sin bedömning. Eleverna kan bli bättre i sin citatteknik, och det lämpligaste är nog att de får se med sina egna ögon hur sådan ser ut när den fungerar.

Språket skulle tjäna på att konkretiseras. Nu ägnar sig för många elever åt att hålla sig på en abstrakt nivå, något som inte är fel i sig, men oftast leder det till alltför vaga försök till tolkning. Om grunden är ett konkret språk kan eleven tillåta sig fler abstraktioner i sitt resonemang, men om både språk och diskussion är abstrakta blir det gärna diffust. Ett abstrakt språkbruk är ytterst svårhanterat, och det är endast i undantagsfall, om ens någonsin, det blir lämpligt i elevtexter.

En rutinerad läsare kan nog göra en adekvat bedömning av hur mycket tid som har investerats i en elevs arbete. Enkla stavfel borde kunna undvikas i en bearbetad text, men också syntaktiska brister är något som kan vara förvånansvärt frekventa. Påminn eleverna om vikten av ett första intryck också, så att de inte slarvar med typsnitt, radavstånd och marginaler. Många essäer skulle tjäna på att få sin layout korrigerad, inte minst ur läsbarhetssynpunkt. Gör eleverna till exempel uppmärksamma på att dubbla radavstånd gör texten onödigt svårläst.

Higher level paper one

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0-2	3-5	6-6	7-9	10-13	14-16	17-20

De delar i examen som eleverna haft svårigheter med

För många elever verkar förmågan att uttrycka sig i skrift vara ett problemområde. Märkbart många elever skrev med ett relativt avancerat språk, men med stora brister i den grundläggande språkfärdigheten. Anglicismer, användandet av prepositioner, vissa typer av formfel och meningsbyggnadsfel var vanliga problemområden. Man kan misstänka att de relativt frekventa stavfelen åtminstone delvis kan bero på att de flesta elever numera sällan skriver för hand och därför i vanliga fall är vana att ta hjälp av datorns stavningskontroll. Den bristande och ibland nästan helt uteblivna styckeindelningen med smidiga övergångar och andra textbindningsknep kan kanske också delvis förklaras med ovanan att skriva för hand.

I vissa fall försöker nog eleven skriva på en nivå de inte riktigt behärskar med osäkerhet i ordval som följd. Det finns en tendens i många av uppsatserna att namnge olika stilmedel utan att göra så mycket mer av dem. I vissa fall blir det mest ett mekanist uppräknande av olika stilmedel. Ibland används relativt avancerad terminologi men utan att egentligen knyta den särskilt tydligt till texten eller i vissa fall till och med använda den på ett felaktigt sätt.

Här kan man ta som ett exempel och nämna ett omtyckt stilmedel som "symboler/symbolism" något ytterst få elever använder på lämpligt sätt. Oftast är de nog ute efter "bildspråk" alternativt "liknelser" och "metaforer". Tyvärr får man ibland en känsla av att det viktigaste har varit att få visa att man känner till begreppen, inte att använda dem på ett fruktbart sätt i tolkningen.

Alldeles för många elever vill visa sig på styva linan och börjar i yviga ordalag berätta om generella effekter av t ex ett visst berättarperspektiv eller bruket av dialog utan att framför allt knyta det till det aktuella utdraget.

Att infoga citaten smidigt i texten fortsätter att vara problematiskt. Osmidigt infogade citat stoppar upp läsningen och drar ner betyget under C-kriteriet. Det förekommer också att citaten inte är korrekt avskrivna från texten. I vissa fall kan detta till och med påverka tolkningen.

Tendensen att foga in alldeles för långa citat har lyckligtvis avtagit. Det är önskvärt att ange radnummer vid citat, kanske framför allt i kommentarerna till prosautdraget, och då göra detta på ett så smidigt sätt som möjligt.

De delar i examen där eleverna lyckades väl

De flesta uppsatserna visade på en fungerande grundstruktur med tydlig inledning och avslutning och några ofta väl sammanbundna stycken och med smidiga övergångar i avhandlingen. Språknivån var ofta välvald med formellt språkbruk och korrekt användande av litterär terminologi. Vissa typer av stilmedel undersöktes ofta, i så gott som alla uppsatser studerades berättarteknik och bildspråk. Det är också märkbart att eleverna är medvetna om vikten att utgå från textutdraget och stötta tolkningen med exempel från texten. Handstilen var oftast tydlig och läsbar, även om undantag fanns. De flesta eleverna verkade väl medvetna om vad som förväntades i uppgiften och vad de förväntades undersöka i de olika texttyperna.

Förtjänster och brister i elevernas svar på de enskilda frågorna

Prosatext:

De flesta skribenterna undersökte relativt utförligt det maktspel som utspelade sig mellan de olika familjemedlemmarna. Många insåg också att det var av vikt att undersöka berättarens roll i utdraget. Berättartekniken beskrivs så gott som alltid, men inte alla förstod kanske till fullo berättarens inställning till det berättade. Här fanns också exempel på en del missförstånd kring vem berättaren faktiskt var. Som ofta vad gäller prosatexter finns en risk att skribenten i huvudsak återberättar handling. Många skribenter har missat de inslag av humor och ironi som finns i detta textutdrag samt den cirkelkomposition som är tydlig vad gäller beskrivningen av både pappan och mamman. Bara de bästa eleverna lyckades skickligt även foga in bilden av storebrodern och dennes viktiga roll, inklusive hans bakgrund, i den här återgivna frukostscenen. Överraskande få gjorde något riktigt bra av det avslutande valspråket på latin, även översatt till svenska. Likaså använde endast en handfull det ostindiska porslinet på väggen som ett inslag i analysen av miljöbeskrivningen.

Dikt:

Denna kanske inte helt lätta dikt har lockat till många olika tolkningar som ofta också underbyggs väl med exempel från texten. De mest frekventa tolkningarna rörde sig kring livet-döden och religionens roll alternativt samhällskritik med fokus på konsumtionskritik och ibland ett klassperspektiv. I många av tolkningarna låg fokus på de första stroforna medan den sista (och kanske svåraste) strofen förbisågs. Synd, då det i den strofen fanns rikliga tillfällen att styrka den tolkning man valt. Ibland har skribenterna fastnat i en mekanisk genomgång av olika stilmedel, men många har också gjort relevanta iakttagelser kring bildspråk, ordval och upprepningar. Som vanligt lyckas de elever som letar efter, finner och analyserar kontraster mycket väl, här t ex den mellan ljus och mörker. Diktjaget eller berättarens roll i dikten har också bidragit till olika infallsvinklar i tolkningen. Vissa skribenter har resonerat initierat kring det faktum att "jag" används på olika sätt i dikten. Tyvärr har alldeles för många elever missat att dikten inte har någon titel. De har använt diktsamlingens namn som titel och i något fall hamnat snett i kopplingen mellan den och diktinnehållet. Det kan vara värt att notera att så gott som samtliga elever, men de var få, som noterade asterisken och upplysningen om att köpcentret byggts på en gruva kunde fördjupa analysen av ordval som "köpskift" och "djuphavsvaror".

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

Poängtera att det inte är omnämmandet av stilmedel i sig som är det viktiga utan hur de används i analysen. Om alltför stort fokus läggs på att lära sig avancerad litterär terminologi finns det en risk att skribenten gärna vill visa "allt man kan" och då blir det istället ett mekaniskt upprädnande av olika begrepp och kanske till och med ett försök att hitta exempel i texten för att få nämna begreppen även där de faktiskt inte finns representerade. Förbud spekulationer om vad valet av t ex ett alternativt berättarperspektiv skulle ha lett till i den aktuella texten! Försök tvinga eleverna att alltid besvara frågan "Hur?" efter de viktigaste iakttagelserna som t ex att berättarjaget tycks hysa beundran, och det förstärks i ordvalet, inför sin storebror i årets prosautdrag. Eller hur förstärker Greider att konsumenterna upplevs som instängda/fångade i köpcentret? På detta sätt vävs iakttagelser kring innehållet ihop med stilkommentarer och ger

texten en större komplexitet/ett större läsvärde än en traditionell uppdelning i först en innehålls- och sedan en formanalys. Infogande av citat på ett smidigt sätt behöver övas mer, då detta verkar besvärligt för många av skribenterna. Om det mesta som skrivs under utbildningen skrivs på dator kan det kanske vara en bra idé att ta in en del handskrivna alster från eleverna för att få en bild av vilken typ av fel de gör när de skriver för hand. Som tidigare uppmanas eleverna att undvika tillägg via asterisker. Om de infogade orden samlas i slutet av uppsatsen blir det ett väldigt letande i texten. Om möjligt bör eleven infoga ordet/orden direkt ovanför texten eller åtminstone så nära som möjligt.

Standard level paper one

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0-2	3-5	6-8	9-11	12-13	14-16	17-20

De delar i examen som eleverna haft svårigheter med

De flesta eleverna verkade ha svårt för att analysera textutdragens innehåll, språk, ton och litterära stilmedel utan att parafasera. Många elever kunde räkna upp stilmedel som fanns i texten, men de glömde att ge exempel ur texten som stöd för det de sade fanns där. En hel del elever hade svårt att analysera berättarrösten i den första texten och många hade svårt att utläsa vilken ton och stämning som egentligen skapades i prosautdraget. I dikten hade eleverna svårt att tolka hur förhållandet mellan textens "hon" och textens "han" framställs. En stor majoritet av eleverna valde att analysera prosatexten. Dikten visade sig vara en större utmaning och kanske var det därför som färre elever valde att analysera den. Förvånansvärt många elever hade svårt att smidigt foga in en korrekt källhänvisning tidigt i inledningsstycket.

Ett stildrag som känns öka är ett lite för informellt språk för denna ganska unika IB-genre. Extra malplacerat känns detta när stilbrott i form av ytterst avancerade litterära termer eller annan terminologi dyker upp i det för övrigt ganska vardagliga språket. De formella misstagen angående grammatik, stavning och interpunktion ökar. Eleverna måste försöka hinna läsa igenom sina alster för att undvika de allt vanligare upprepningarna och en tilltagande omständlighet.

De delar i examen där eleverna lyckades väl

En majoritet av eleverna lyckades väl med att strukturera sina uppsatser och ha med en inledning, huvudtext och en avslutning som knöt ihop det som de hade skrivit om. De elever som lyckades bäst, var de som vågade ta ut svängarna och tolka texterna och ge ett förslag till tolkning på vad som stod mellan raderna. Detta gäller framför allt dikten. De elever som inte

bara nämnde och räknade upp litterära stilmedel utan också gav sig på att förklara vilken effekt dessa stilmedel skapade, lyckades också väl.

Faktum är att ganska ofta bryts mönstret av en skickligare innehålls- än stilanalys. Flera elever har verkligen fått träning i att leta efter och kommentera effekten av skilda stildrag. Detta gäller framför allt poesi, men här är risken att det blir lite påklistrat och eleverna kommer med förhastade effekter av valda stilmedel.

Förtjänster och brister i elevernas svar på de enskilda frågorna

De elever som valde att analysera prosatexten fick en del hjälp att komma igång genom frågorna. Tyvärr var det fortfarande för många elever som delade upp sin text som två delsvår på de givna frågorna. Detta ledde nästan ofelbart till en lägre poäng på C-kriteriet. Trots att många inte riktigt förstod vem berättarrösten tillhörde, så fick frågorna dem att tänka till. Många elever insåg inte att det fanns en inre monolog i text 1. Många skrev dock förtjänstfullt om hösten och hur beskrivningarna om den stod som en kontrast till hur flickan i texten kände sig/mådde. Alltför många missade upplysningarna om hur det varit annorlunda i flickans hemstad tidigare och hur hon mot slutet av utdraget verkar må lite bättre.

Det var väldigt få som valde att analysera dikten och många försökte sig på en bokstavlig tolkning av den. Att kvinnan i dikten valde att "ta steget" tolkade många elever som att hon begick självmord. Vissa tolkade textens "han" som en beskyddare. En del elever skrev förtjänstfullt om diktens titel och vad den hade för innebörd för dikten som helhet, medan andra åter läste titeln enbart bokstavligt som en mycket vacker dag. Väldigt få visade uttryckligen att de kände till att "Triumf att leva, triumf att finnas till" är taget ur Edith Södergrans kända dikt "Triumf att finnas till..." De som kände till dessa kunde oftast kommentera och analysera detta utrop på ett litet djupare plan. Elever utan kännedom om denna koppling drabbades naturligtvis inte automatiskt för detta, utan deras analyser bedömdes utifrån hållbarheten i den egna tolkningen. Många elever kommenterade hur avgrunden personifierades i dikten på ett tydligt sätt och de allra flesta kommenterade korrekt kontrasterna som byggs upp mellan diktens "hon" och diktens "han".

I allmänhet kan sägas att eleverna ganska väl lyckas fånga känslan i texterna utan att alltid kunna sätta fingret på vad det är som skapar den. Däremot kan man tycka att eleverna alltför ofta slår fast en entydig tolkning i stället för att leta efter tvetydigheter eller alternativa tolkningar som t ex av hur "han" i dikten egentligen har det när "hon" tar steget "han" så länge varnat för. Stannar hans hjärta och döden inträder?

Råd och tips inför den fortsatta undervisningen

Det är viktigt att låta eleverna träna på att analysera många olika slags texter ofta, inte bara inför Paper 1 och 2. Att enbart läsa de obligatoriska 10 verken på SL förslår inte. Dessutom krävs mer läsning av litteraturkritik, allt detta också för att utvidga de egna språkliga redskapen i flera genrer och naturligtvis i den ganska IB-specifika litteraturkommentaren i Paper 1.

Elever behöver mer träning i att kommentera effekten av litterära stilmedel. De behöver träna mer på att skriva litterär analys där de ger illustrerande exempel i form av korta citat som stöd

för det som de hävdar står i texten. Alltför många elever parafraserar texterna utan att ge exempel ur texten och utan att analysera vad bildspråk, kontraster, berättarröst och så vidare har för effekt på läsaren.

Det är viktigt att eleverna lär sig att hänvisa till författare och verk på ett korrekt sätt.

Higher level paper two

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0-3	4-7	8-11	12-14	15-17	18-20	21-25

Standard level paper two

Component grade boundaries

Grade:	1	2	3	4	5	6	7
Mark range:	0-4	5-8	9-11	12-14	15-18	19-21	22-25

Allmänna iakttagelser

Romaner är överlägset populärast. Bland klassikerna: Dvärgen, Doktor Glas, Kejsarn av Portugallien. Bland nyare romaner: verk av Gardell och Khemiri. Få skriver om lyrik, dramatik och noveller. Ingen omnon-fiction.

Färre elever än i fjor hade en handstil som riskerade att uppsatsens kvalitéer inte kunde uppfattas. Ändå – några elever skriver så illa att de tappar poäng. Det är skolans ansvar att identifiera elever med skrivproblem och se till att de lär sig skriva läsligt. Om skrivsvårigheterna är så stora att ansträngning inte hjälper, finns det möjligheter; med vissa intyg kan en elev få ordbehandla under examen. Intygen tar tid att få, så skolan måste börja ansökningsprocessen tidigt.

Delar av programmet och examinationen som föreföll svåra för eleverna

Alltför många elever gör en ytlig eller smal tolkning av det valda ämnets nyckelbegrepp. De förefaller vara ovana att finna och utnyttja ett givet ämnes potential. Se exempel nedan.

Det är svårt för eleverna att sätta det valda ämnet i centrum. Många uppsatser består av riktiga påståenden om de två valda texterna, men länken till ämnet är svag, bitvis obefintlig. Paper 2 kräver att eleven ska visa förmågan att diskutera verken utifrån en av IB vald aspekt. Det räcker inte att kunna verken i allmänhet.

Bland en bra uppsats alla riktiga påståenden om de valda texterna måste också finnas något om texternas hjärtan, deras djupaste mening; anledningen till att författaren en gång fattade pennan.

Man kan notera en klar förbättring vad gäller elevernas förmåga att förstå och redovisa genrekonventionerna. Få uppsatser utelämnar numera berättarteknik, struktur, språk och andra delar av författarnas teknik. Fortfarande riskerar dock sådana delar av uppsatserna att stå isolerade – det gäller för eleven att visa vad tekniken har för funktion, både i förhållande till verkets djupare syften och till det valda ämnet.

I en berömvärd strävan att hålla ihop uppsatsen varvar nu många elever behandlingen av de två valda verken; uppsatserna disponeras ofta utifrån olika litterära grepp. Risken är emellertid att sådana uppsatser blir röriga.

Många uppsatser inleds klumpigt och avslutas med upprepningar av vad som redan har sagts. Alltför få uppsatser uppvisar den utveckling som ger höga poäng på kriterium D, organisation.

Uppsatsens påståenden måste beläggas med konkreta hänvisningar till texterna. De duktiga eleverna integrerar övertygande referenser i den fortlöpande texten. De svaga resonerar i allmänhet.

Elevernas skriftspråk är ofta svagt. Bland problemen kan nämnas pronomen, prepositioner och meningsbyggnad.

Delar av programmet och examinationen där eleverna föreföll väl förberedda

Paper 2 kräver i sanning mycket av eleverna: en övertygande och gärna personlig helhetsuppfattning av verken, en klok genomgång av hur författarna har arbetat för att uppnå sina syften, allt centrerat kring en av IB vald aspekt som ska vara klokt uppfattad, två verk ställda bredvid varandra och jämförda, ett korrekt och klart språk. Trots alla svagheter som examinatorn kan finna i uppsatserna är ändå helhetsintrycket av årets elever gott.

En allmän beskrivning av årets uppsatser utifrån kriterierna: A – eleverna kan verken riktigt bra. B – att fokusera den valda uppgiften är fortfarande inte tillräckligt bra gjort. C – större förmåga än tidigare att notera hur författarna har arbetat. D – nästan alla uppsatser innehåller en

inledning och en avslutning och däremellan stycken som behandlar olika aspekter på ämnet. E – språket, javars.

Elevernas styrkor och svagheter i behandlingen av de olika uppgifterna

Eleverna har svårt att utnyttja ämnens potential. Många av dem verkar skriva om första bästa tanke som föll dem in när de läste ämnesformuleringen. Ämnets nyckelord måste de fundera mycket över för att utnyttja de möjligheter som bjuds. En intressant diskussion om nyckelorden lägger värde till uppsatsen. Några ord om varje romanämne:

- Ämnet om karaktärer med psykiska utmaningar och personlighetsdrag som försvårar integration frågade hur författarna hade skildrat sådana karaktärer. Här bör eleven skriva om den omgivning som framkallat integrationsproblemen liksom om hur dessa gestaltar sig, men fokus bör rimligen ligga på karaktärsskildringen, inte på samhällskritiken och intoleransen i det omgivande samhället. En uppsats om utanförskap i romanerna i allmänhet är inte på pricken. Är homosexualitet och invandrabakgrund personlighetsdrag? Knappast, i alla fall inte utan en diskussion och motivering.
- Ett ämne frågade om trovärdiga karaktärer är nödvändiga för läsarens engagemang. Det ligger närmast till hands att tolka " trovärdig" som "realistisk", men begreppet fick i flera uppsatser betyda "ärlig, sanningsenlig". En diskussion om begreppet kan ge värde till uppsatsen. Att utan diskussion tolka det endast som "ärlig" riskerar att göra uppsatsen mager. Många elever skrev här om ärlighet som bara det som de själva kunde relatera till och bortsåg från fiktionen i romanen.
- Det romanämne som valdes av minsta antalet elever efterlyste en diskussion om romaninledningar, om dessa bara ska antyda och inte avslöja. Det var också det ämne som lockade många av de bästa eleverna. Här kunde den receptive läsaren excellera i detaljiakttagelser och koppla dessa till romanernas övergripande syften.

Lyrkuppsatserna lider av samma problem som tidigare, att nästan alla elever bara skriver om två dikter, trots att anvisningarna säger att de ska skriva om minst två av de *lyriker* som de har studerat. Två små dikter ger klen underlag för de generella frågor som ska behandlas. Lyrkuppsatserna liknar mer närläsningsovningar än paper 2.

Några stackare skriver om översatta verk. Deras skola verkar ha läst översatt litteratur i part 3. Andra elever väljer frågor från fel genre; en fråga som riktar in sig på novellens koncentration går knappast att besvara utifrån de romaner klassen har läst.

Rekommendationer och råd inför undervisningen av kommande elever

Konsekvensen av iakttagelserna i denna subject report liksom tidigare år är: Effektivaste sättet att hjälpa eleverna till bättre resultat är – färdighetsträning. Eleverna behöver inte mer

genomgång av texterna i kursens grupp 3, men de behöver träna på att utnyttja sina kunskaper om verken *utifrån en av IB eller läraren vald aspekt*. Konkret: de behöver öva paper 2 flera gånger.